

সুই তোৱ মাথায় ছিদ্ৰ কেন

মাহবুব আলম

সুই চকে কথ্য ভাষায় সুই বলা হয়। এই সুইয়ের সঙ্গে কম-বেশি আমরা সবাই পরিচিত। তবে সুইয়ের সঙ্গে সুই-সুতা বললে আমরা আৱৰণ সহজে ভালো কৰে বুৰি। আমাদের ছেটবেলায় সুই-সুতা ছিল না এমন কেনো বাড়ি ছিল না। সেসময় এই সুই-সুতা ছিল অত্যাৰ্থতীয় একটা সামগ্ৰী। শার্টটা ছিঁড়ে গোছে, প্যান্টের সেলাই খুলে গোছে অথবা শার্ট-ড্রাইউজটা ফেটে গোছে বা ছিঁড়ে গোছে, তখন কৰণীয় কি? কৰণীয় দ্রুত সেলাই। সেই সেলাইয়ের জন্য ঘৰে ঘৰে সুই-সুতা থাকতো। রাখতো কোনো একটা কাঠিতে সুতার রোলে সুই গেঁথে। অথবা সুই রাখতো দেয়ালে বুলে থাকা ক্যালেভারে। সুই এত ছোট, ছেট নয়, রীতিমতো ক্ষুদ্ৰ, তাই ক্যালেভারে গেঁথে রাখত। এতে বিপন্নি কম হয়নি। ক্যালেভারের পাতা উল্টাতে গিয়ে অথবা কেটোৱ মধ্যে সুই-সুতা খুঁজতে গিয়ে সুইয়ের গুঁতো খায়নি, সুই ফেটেনি কাৰো হাতে এমন ঘটনার কেনো শেষ নেই।

এছাড়াও আগেকাৱ দিনে
নারীয়া সুই-সুতা দিয়ে
কৰমালে নকশা আঁকত।
বিছানার চাদৰ,
টেবিলেৰ চাদৰেও
নকশা কৰাৰ জন্য
সুতাৰ ব্যবহাৰ ছিল
হৰহামেশা।

ভাৱতেৰ প্ৰধানমন্ত্ৰী
হয়েও ইন্দ্ৰিা গান্ধী সুই-
সুতাৰ ব্যবহাৰ ভূলেননি।
তাইতো তাৰ কাছে এৱ
অনেক কদৰ ছিল। কথিত
আছে ইন্দ্ৰিা গান্ধীৰ হ্যান্ড ব্যাগে
সৰসময় সুই-সুতা থাকতো। এমনকি
বিদেশে সফৱে সময়ও।

একবাৰ লন্ডন শহৰে গিয়ে সেখানে অধ্যয়নৰত
পুত্ৰ রাজিৰ গান্ধীৰ হৰু স্তৰিকে দেখতে চাইলৈন।
এতে খুব খুশি হয়ে হৰু স্তৰী সোনিয়া এসে হাজিৰ
হন তাৰ সামনে। সোনিয়াকে দেখে খুব খুশি হন
ইন্দ্ৰিা গান্ধী। খুশি হৰাৰও কথা, ইতালিৰ মেয়ে,
ৱেমান মেয়ে। যাদেৱে সৌন্দৰ্যেৰ খ্যাতি দুনিয়া
জোড়া সৰ্বোপৰি সৌন্দৰ্যৰ দেৰীৱাও বাস কৰে
ৱেমান সাম্রাজ্যে। কিন্তু গোল বাধলো তাৰ ড্ৰেস
টপসে দুই হাতায় ছিদ্ৰ বা ছেঁড়া দেখে। আসলে
ওটা ছিল ওই টপসেৰ ডিজাইন। কিন্তু শাড়ি-
ড্রাইজেৰ দেশেৰ রক্ষণশীল ইন্দ্ৰিা ইউরোপিয়ান
পোশাক টপসেৰ বিশয়টা বুবালেও তাৰ ভালো
লাগেনি। তাই তিনি তাৎক্ষণিকভাৱে তাৰ ব্যাগ
থেকে সুই-সুতা বেৰ কৰে টপসেৰ দুই হাতায়

খালোই বা ধুচনি চাল ধোয়াৰ কাজে বিশেষভাৱে
ব্যবহাৰ হতো। এই ধুচনি আসলে টিনেৰ তৈৰি
একটা হলকা বালতি বিশেষ। তবে বালতিৰ সঙ্গে
এৰ পাৰ্থক্য হচ্ছে ধুচনিৰ তলায় অসংখ্য ছিদ্ৰ
থাকত। সুচৰে মাথায় যেমন একটা ছিদ্ৰ এখানে
অনেক ছিদ্ৰ, শতশত ছিদ্ৰ। তবে মাথায় নয়
তলায়। যাতে চাল ধোয়াৰ সময় পানি আপনা
আপনি বেৱিয়ে যায়।

এক সময় এই ধুচনি ও সুচ দিয়ে অনেক গল্ল
ছিল। সেই গল্লেৰ একটা হলো একদিন ধুনচি
সূচকে বলছে, তোৱ মাথায় ফুটো (ছিদ্ৰ) কেন?
ধুনচিৰ এই অবাক ও বিস্ময়কৰ প্ৰশ্নে সৃষ্টি
হোৱেছিল। হাসতে হাসতে পাঞ্চা প্ৰশ্ন কৰে বলল,
আমাৰ শৰীৰে তো একটা ফুটো তোৱ শৰীৰে এত
অসংখ্য ফুটো কেন?

সম্পত্তি ভাৱতেৰ গণমাধ্যমে বাংলাদেশে
সংখ্যালঘু নিৰ্যাতনেৰ প্ৰচাৰ প্ৰাপ্তিৰাভাৱে সেই সঙ্গে
ভাৱত সৱকাৰেৰ একেৰে জোৱ গলা দেখে সেই
পুৱানো সূচ আৱ ধুচনিৰ গল্ল মনে পড়ছে।

গুজৱাট দাঙ্গাৰ দণ্ডদণ্ডে ক্ষত এখনো শুখায়নি।
ওই দাঙা, ওই হতাকাও নিয়ে এখনও আদালতে
মামলা বুলে আছে। দিল্লিৰ শিখ দাঙ্গায় একদিনে

২০ হাজাৰ নৰ-নারী শিশু-কিশোৱ হত্যাৰ
নারীকীয় ঘটনায় সারা দুনিয়ায় শোকেৰ
ছায়া নেমে আসে। সেই দাঙ্গাৰ
অবশ্যভাৰী পৱিণ্ডি শিখদেৱ
প্ৰতিৱেদেৱ আঙুল এখনও
থামেনি। এমনকি খোদ
প্ৰধানমন্ত্ৰী ইন্দ্ৰিা গান্ধীকে
হত্যা কৰা হয়। তাৰই
পৱিণ্ডি খালিস্তন
আন্দোলন। সম্পত্তি
মানিপুৱেৰ জতিগত দাঙ্গাৰ
বীভৎস রূপ আধুনিক বিশেষ
বিবেক নাড়িয়ে দিয়েছে।
আৱ কাশীৰ সেখানে তো
সাম্প্ৰদায়িকতাৰ দণ্ডদণ্ডে ঘায়ে
মলম দেওয়াৰ পৱিবৰ্তে লৰণ
দেওয়া হচ্ছে বছৱেৰ পৰ বছৱ। সেই
ভাৱতেৰ অভিযোগ বাংলাদেশেৰ

সংখ্যালঘু নিৰ্যাতনেৰ। এই অভিযোগ শুনে
আন্তাৰ্বেলোৰ ঘোড়াও হাসছে। তাৰপৰও একেৰে পৱ
এক অভিযোগ কৰেই যাচ্ছে ভাৱতেৰ মিডিয়া আৱ
দাঙ্গাৰাজ গুজৱাট কসাইখ্যাত মোদী সৱকাৰ। এৰ
সঙ্গে যোগ হয়েছে মমতা বন্দেৱাধ্যায়। মমতাৰ
অভিযোগ বাংলাদেশে আইনশৃঙ্খলা নেই। সেই
আইনশৃঙ্খলা ফেৱাতে নাকি জাতিসংঘেৰ নিৱাপত্তা
বাহিনী প্ৰেৰণ কৰতে হৰে। কি নিলজ্ঞ আৱ
হাস্যকৰ প্ৰস্তাৱ। যে দেশেৰ রাজধানী দিল্লি
ধৰ্মণেৰ জন্য বিশ্বিখ্যাত, যে রাজধানীতে ধৰ্মণেৰ
ভয়ে নারীৰা সন্ধ্যাৰ মধ্যে ঘৰে ফিৱে। আৱ
কলকাতায় ধৰ্মণ নিয়ে যে তুলকালাম কাও হচ্ছে
তাৰ কেনো কিছুই কি আছে বাংলাদেশ। না
নেই। তাই মমতা-মোদীৰ চিৎকাৰ শুনে যে
কাৰোৱাই সূচ আৱ ধুনচিৰ গল্ল ই মনে পড়বে।
মনে পড়ছেও। এটাই তো স্বাভাৱিক।

সেলাই কৰে দিলেন। তাৰপৰ ত্ৰিতিৰ হাসি হেসে
বললেন, দেখ রাজীব, সোনিয়াকে এখন কি
সুন্দৰ লাগছে।

এখনও সেই সুতাৰ ব্যবহাৰ আছে। তবে ঘৰে
ঘৰে নেই। তাৰপৰও আছে থামবাংলায় ও
শহৰেৰ নিম্ন ও মধ্যবিহুতেৰ ঘৰে। এখনেৰ বলে
ৱাখা দৱকাৰ সুইয়েৰ মাথায় একটা ছিদ্ৰ থাকে।
যে ছিদ্ৰ দিয়ে সুতা চুকানো হয়। এই সুতা
চুকানো একটা আৰ্ট।

এই বাংলায় এক সময় সুই-সুতাৰ মতো ধুচনিৰ
ব্যবহাৰ ছিল। বিশেষ কৰে থামবাংলায়। ধুচনিকে
অনেকে জায়গায়ই খালোই বলা হতো। এই